

Інформація щодо оцінки процесу реалізації активів Фондом гарантування вкладів фізичних осіб у 2016 році

Стосовно результатів оцінки стану дотримання політики прозорості та добросовісності в процесі урахування реалізації активів банків, що ліквідуються, слід відзначити зокрема таке.

Щодо позитивних аспектів в організації процесу продажу активів (майна) банків, що ліквідуються, у 2016 році.

В цілому у 2016 році робота Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (надалі також – Фонд) була спрямована на підвищення ефективності продажу активів (майна) банків, що ліквідуються. З цією метою було зроблено низку важливих кроків організаційного та методологічного характеру.

Так, рішенням виконавчої дирекції Фонду від 24.03.2016 № 388 було затверджено Положення щодо організації продажу активів (майна) банків, що ліквідуються, яким було започатковано новий підхід до організації продажу активів, оснований на принципах публічності і прозорості.

У зазначеному Положенні особлива увага приділяється процедурам розкриття інформації про виставлені на продаж активи, що повинно забезпечити належну поінформованість потенційних покупців щодо предмету продажу і, відповідно, їх зацікавленість у придбанні активу.

Відповідно до Положення, обов'язковий обсяг інформації про актив повинен бути оприлюднений на веб-сайтах Фонду, банку, що ліквідується, та у друкованих засобах масової інформації. Така інформація оприлюднюється у вигляді публічних паспортів активів (майна) та паспортів відкритих торгів (аукціонів). Крім того, потенційному покупцю надається можливість детального ознайомлення з активом у кімнаті даних.

Розширення обсягу оприлюдненої інформації спрямоване на забезпечення прозорості процесу продажу активів та підвищення його ефективності. В свою чергу, це має сприяти залученню максимальної кількості потенційних покупців та забезпечити реалізацію активів неплатоспроможних банків за найвищою ціною.

З метою реалізації встановленого Положенням підходу, Фондом був створений та у квітні 2016 року розпочав роботу департамент консолідованого продажу та управління активами, до основних завдань якого належать, у тому числі, організація процесу продажу активів (майна) банків, що ліквідуються, здійснення організаційних заходів щодо забезпечення рівного доступу потенційних покупців до інформації щодо таких активів.

Проведенню відкритих торгів (аукціону) з продажу активів передують його аналіз зазначеним департаментом разом іншими структурними підрозділами Фонду та підготовка пропозицій щодо умов продажу таких активів. Запропоновані умови продажу розглядаються комітетом з питань консолідації та продажу активів та затверджуються виконавчою дирекцією Фонду. Такий алгоритм покликаний забезпечити встановлення оптимальних умов продажу активів.

Також протягом 2016 року виконавчою дирекцією Фонду прийнято низку рішень щодо вирішення організаційних і процедурних питань організації та проведення відкритих торгів (аукціонів) з продажу активів (майна) банків, що ліквідуються, а саме:

- затверджено політику продажу активів (майна), метою якої є визначення принципів та критеріїв черговості їх продажу;
- встановлено процедуру визначення організаторів відкритих торгів (аукціонів) за лотами, яка забезпечує рівний підхід до усіх організаторів торгів, які пройшли кваліфікаційний відбір у Фонді;
- затверджено уніфіковані форми угод з організаторами торгів про співпрацю з організації продажу активів (майна), а також рекомендовані форми договорів купівлі-продажу активів (майна) неплатоспроможних банків;
- затверджено максимальний розмір гарантійного внеску для участі у відкритих торгах (аукціонах), встановлено граничні розміри винагороди організаторам таких торгів;
- спрощено порядок реалізації майна банків, що ліквідуються, шляхом продажу безпосередньо юридичній або фізичній особі з метою створення більш зручних умов для покупців.

З метою розроблення стандартів оцінки майнових прав (кредитів) для всіх незалежних суб'єктів оціночної діяльності створено робочу групу з представників Фонду, Національного банку України та Фонду державного майна.

З метою вдосконалення системи реалізації активів (майна) неплатоспроможних банків та банків, що ліквідуються 24 червня 2016 р. між Фондом, Національним банком України, Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та громадською організацією «Трансперенсі Інтернешнл Україна», було підписано Меморандум щодо намірів співпраці у побудові в Україні прозорої та ефективної системи реалізації майна (активів) неплатоспроможних банків та банків, що ліквідуються, цілями якого визначено, зокрема:

- ефективне реформування системи реалізації майна (активів) неплатоспроможних банків та банків, що ліквідуються, шляхом переведення її у формат електронних торгів, що здійснюватимуться за стандартами, критеріями та технологією системи електронних публічних закупівель ProzoGo;
- забезпечення повноцінного відкритого доступу громадськості до інформації про результати торгів з реалізації активів (майна) неплатоспроможних банків та банків, що ліквідуються;

– підвищення конкуренції за рахунок спрощення доступу до торгів з реалізації майна (активів) неплатоспроможних банків та банків, що ліквідуються, а також рівного доступу для всіх зацікавлених інвесторів до інформації про такі активи (майно).

У відповідності до положень зазначеного Меморандуму було розпочато Пілотний проект з організації продажу активів (майна) банків, в яких запроваджено процедуру тимчасової адміністрації або ліквідації, з метою розробки, тестування та впровадження платформи, яка базується на принципах та правилах інформаційно-аналітичної системи публічних закупівель Prozorro, забезпечує транспарентність процесу торгів.

За результатами проведеного кваліфікаційного відбору Фондом визначено осіб для надання послуг з організації відкритих торгів (аукціонів), до якого увійшли особи, які у своїй діяльності використовують створену Громадською організацією «Трансперенсі Інтернешнл Україна» електронну торгову систему, особливістю функціонування якої полягає у тому, що при проведенні відкритих торгів (аукціонів) учасники торгів можуть приймати в них участь через усі електронні торговельні майданчики, підключені до такої системи, що забезпечує значно більшу ефективність та прозорість при продажі активів (майна).

Відповідно до положень вказаного Меморандуму, 17 листопада 2016 р. було розпочато проведення відкритих торгів (аукціонів) з продажу активів (майна) банків, що ліквідуються, на електронних торговельних майданчиках організаторів торгів, які у своїй діяльності використовують створену Громадською організацією «Трансперенсі Інтернешнл Україна» електронну торгову систему.

Також рішенням виконавчої дирекції Фонду від 15.12.2016 № 2785 «Про окремі питання організації процесу продажу активів (майна) банків, що ліквідуються» встановлено, що з 01.01.2017 визначення організаторів торгів за лотами здійснюється у наскрізному порядку з числа осіб, які пройшли кваліфікаційний відбір у Фонді та у своїй діяльності використовують створену Громадською організацією «Трансперенсі Інтернешнл Україна» електронну торгову систему.

При цьому визначені рішеннями виконавчої дирекції Фонду, прийнятими до 01.01.2017, організатори відкритих торгів (аукціонів), які не належать до числа зазначених осіб, можуть проводити відкриті торги (аукціони) з продажу активів (майна) неплатоспроможних банків до 01.02.2017.

Щодо заходів, здійснених на підтримку прозорості процесу реалізації активів.

З метою підвищення прозорості при продажі активів (майна) зокрема:

- запроваджено інформування позичальників банків, що ліквідуються, стосовно продажу прав вимоги за укладеними з ними кредитними договорами;
- затверджено інструкцію про порядок розкриття потенційному покупцю інформації про активи (майно) та типові форми договору про нерозголошення

конфіденційної інформації та заявки потенційного покупця щодо наміру отримати інформацію відносно активу (майна) банку, що ліквідується;

- на офіційному веб-сайті Фонду та веб-сайтах банків, що ліквідуються, оприлюднено інформацію про незалежну оцінку активів (майна) таких банків;
- для ґрунтовного вивчення скарг від потенційних покупців стосовно порядку проведення процедур реалізації активів та прийняття об'єктивних та неупереджених рішень щодо заходів реагування на них, утворено робочу групу з розгляду таких скарг.

Протягом квітня-грудня 2016 року було проведено 21 засідання зазначеної робочої групи, на яких було розглянуто 51 звернення щодо дотримання порядку проведення торгів. За результатами діяльності робочої групи були напрацьовані та реалізовані пропозиції щодо вдосконалення регламенту проведення відкритих торгів (аукціонів), уніфікації угод співпрацю з організації продажу активів (майна), внесення змін до Положення щодо організації продажу активів (майна) банків, що ліквідуються.

Крім того, починаючи з червня 2016 року на офіційному веб-сайті Фонду розміщується інформація про реалізацію активів (майна), балансова вартість яких дорівнює або перевищує 1,0 млн. грн.

Рішенням виконавчої дирекції Фонду від 08.12.2016 № 2707 затверджено Методику оцінки активів банку, віднесеного до категорії проблемного або неплатоспроможного, яка направлена до Міністерства юстиції України для здійснення державної реєстрації.

Фонд гарантування вкладів фізичних осіб прийняв рішення оприлюднювати інформацію про розподіл активів неплатоспроможних банків між організаторами торгів. Відповідні дані (назва банку, актив, стартова ціна та визначений організатор аукціону) розміщуються у розділі «Розподіл лотів» на Інформаційному порталі Фонду (<http://torgi.fg.gov.ua/>).

Рішення про оприлюднення цих даних було прийнято з метою підвищення прозорості та ефективності процесу продажу активів банків, що ліквідуються. Після кожного засідання виконавчої дирекції, на якому затверджуватимуться умови продажу активів банків, що ліквідуються, інформація у розділі оновлюватиметься.

Оприлюднення цих даних надає можливість не тільки стежити за прозорістю розподілу лотів між майданчиками, але покликане допомогти організаторам торгів у процесі пошуку потенційних покупців та інвесторів.

На сьогодні, у рамках максимального розкриття інформації про активи банків, що ліквідується, Фонд уже оприлюднює дані про наявне майно (нерухомість, автомобілі та ін.) та кредитні портфелі, які перебувають на балансі неплатоспроможних банків, незалежну оцінку прав вимоги за кредитами банків, що ліквідуються, у розрізі договорів. А також - детальну інформацію про проведені аукціони: у розрізі конкретних лотів (вартістю від 1 млн грн) вказано балансову та оціночну вартість, стартову та ціну продажу і

дані про покупців (за посиланням, у розділі «Щомісячні результати продажу активів неплатоспроможних банків»).

Як вже зазначалося раніше, 17 листопада відбулись перші аукціони з продажу активів банків, що ліквідуються, за новою системою «ПроЗорро. Продажі». На торги виставлялися права вимоги за кредитами ПАТ «Західінкомбанк».

Нова система продажу активів банків, що ліквідуються, «ПроЗорро. Продажі» вийшла на новий етап.

Стежити за перебігом аукціонів можна було наживо – на сайті проекту. Крім того, у протоколі електронних торгів, який автоматично формується системою після завершення аукціону, вказується перелік допущених до електронних торгів учасників, їхні цінові пропозиції та назва електронного майданчика, через який надано найбільшу цінову пропозицію.

Щодо проблемних питань.

Слід зазначити, що за достатньо короткі терміни Фондом проведена велика та ґрунтовна робота із запровадження принципів прозорості та добросовісності у процедурах продажу активів неплатоспроможних банків.

Проте, деякі запроваджені механізми потребують корекції та удосконаленню у подальшій діяльності.

Фонд звернувся до Генеральної прокуратури України та Національного антикорупційного бюро України з пропозицією провести перевірку законності оцінки та реалізації активів неплатоспроможних банків з метою уникнення інсинуацій та негативного резонансу з боку політиків та громадськості загалом на цю тему. Відповідні заяви уже направлено до зазначених структур.

Фонд неодноразово повідомляв, у тому числі і офіційними листами до перших осіб держави (Президента України, Голови Верховної Ради, Прем'єр-міністра), що за результатами проведених перевірок та аудиту Фондом до правоохоронних органів упродовж 2014-2016 років подано 3346 заяв про вчинення кримінальних правопорушень у банківській сфері на суму збитків понад 281 млрд грн. Метою цих звернень, зокрема, була вимога перевірити факти постановлення суддями завідомо неправосудних рішень, у тому числі щодо випадків із виведення активів неплатоспроможних банків власниками та пов'язаними з банком особами.

Варто наголосити, що відповідно до політики продажу Фонду, початкова ціна реалізації на перших відкритих торгах (аукціоні) не може бути нижчою за оціночну вартість, яка визначається незалежними суб'єктами оціночної діяльності, та оприлюднюється на сайті Фонду.

80% від балансової вартості активів неплатоспроможних банків (365,9 млрд грн) – це кредити. Половина з них припадає на 600 груп великих позичальників, більшість з яких є пов'язаними з банками-банкрутами особами. Часто забезпеченням за такими позиками виступає неліквідне майно і «сміттєві» цінні папери.

Майже весь кредитний портфель (90%) неплатоспроможних банків є проблемним та не обслуговується.

Крім того, слід зазначити, що обсяг активів на тимчасово окупованій території (АР Крим) та в зоні проведення АТО складає 50,2 млрд грн (балансова вартість).

Існує низка інших факторів, що впливають на якість кредитного портфелю, зокрема:

- девальвація гривні по відношенню до іноземних валют, що призвела до переоцінки валютних активів, при тому, що вартість застави практично не змінилась. За найскромнішими підрахунками, курсова різниця складає десятки мільярдів гривень (близько 40 млрд грн через девальвацію 2014-16 рр, не враховуючи девальвацію, що відбулась до 2008 року, яка позначилась на портфелях активів найбільших банків (ПАТ «ДЕЛЬТА БАНК», ПАТ КБ «НАДРА», АТ «БАНК «ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ»));

- залишок боргу за кредитами рефінансування Національного банку України (погашаються поза чергою) складає 55,9 млрд грн (24 банки), оціночна вартість застави за зазначеними кредитами – 32,4 млрд грн;

- судовий спір щодо забезпечених кредиторів ПАТ «ДЕЛЬТА БАНК» на суму 22,5 млрд грн за договорами, які визнані нікчемними;

- кредити, заставою за якими виступають «технічні» цінні папери, складають 37,6 млрд грн (10,3% від загального кредитного портфелю банків).

Також наголошуємо, що кошти 14 неплатоспроможних банків були виведені шляхом розміщення на коррахунках в іноземних банках: Meind Bank AG (Австрія), BANK FRICK AND CO.AG (Ліхтенштейн), East-West United S.A., BANK WINTER & CO.AS – на суму 748,66 млн дол США (станом на 01.11.2016– 19,10 млрд грн) та 75,7 млн ЄВРО (станом на 01.11.2016 – 2,11 млрд грн).

Ще однією глобальною проблемою, яка негативно впливає на якість кредитного портфелю банків, що знаходяться в управлінні Фонду, є штучне банкрутство юридичних осіб – позичальників банків. Так, про своє банкрутство оголосили понад 80% корпоративних позичальників ПАТ КБ «НАДРА», майже 50% - ПАТ «БАНК ФОРУМ», третина – ПАТ «ДЕЛЬТА БАНК», ¼ – АТ «БАНК «ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ».

На жаль, через слабкий рівень захисту прав кредиторів та недосконалу судову систему, Фонд регулярно стикається з проблемами у судах. Крім того, органи державної виконавчої служби не забезпечують примусове виконання судових рішень, правоохоронні органи не забезпечують належне розслідування кримінальних справ.

Фонд гарантування вкладів фізичних осіб готовий співпрацювати з усіма правоохоронними органами, органами влади, громадськими організаціями, які зацікавлені у вирішенні перелічених вище проблем.

З метою забезпечення тісної взаємодії між Фондом, банками, що ліквідуються, та організаторами торгів на всіх етапах організації проведення відкритих торгів (аукціонів), існує необхідність впровадження автоматизованої

системи супроводження продажу активів (майна) банків, що ліквідуються, яка забезпечить можливість введення, обробки, обміну, накопичення та зберігання інформації і документів, керування даними, прийняття відповідних управлінських рішень, здійснення контролю та моніторингу процесів і їх результатів в процесі організації та проведення відкритих торгів (аукціонів).

З метою підвищення прозорості та відкритості процесу реалізації активів у 2017 році планується здійснити концентрацію окремих функцій з організації процедур відкритих торгів (аукціонів), зокрема, щодо укладання угод з організаторами торгів, безпосередньо у Фонді.

Крім того, подальша робота в напрямі запровадження електронних торгів (аукціонів) також буде спрямована на вдосконалення регламенту роботи електронної торгової системи.

**Керівник Служби запобігання
та протидії корупції**

М.П.Цьомик